

«(...) dere kan være trygge på at regjeringens holdning til gasskraft ligger fast.»

SAMFERDSELSMINISTER ODD EINAR DØRUM TIL NATUR OG UNGDOMS LANDSMØTE (NATIONEN).

Innhold:

Ny leder i NU

Natur og Ungdoms nyvalgte leder Einar Håndlykken ønsker CO₂-frie gasskraftverk velkommen. Men de unge vil stadig slåss mot det fossile. Nå er det oljeboring på Snøhvit-feltet som står i fokus. Prøveboringen er allerede utsatt et år, og NU satser på å få til det samme igjen.

• side 2

Läfto klar for skuffen?

Levningene etter bjørnen Läfto skal på museum. Kanskje får ingen se dem mer. I motsetning til hva mange tror er ikke museenes primæroppgave å stille ut, men å ta vare på.

• side 8

Tøff og takk-nemlig Töpfer

Kvotehandelen med klimagasser må begrenses mener sjefen for FNs miljøprogram UNEP. I et eksklusivt intervju med N&M Bulletin berømmer han dessuten Norge for 35 millioner kroner årlig til UNEP.

• side 9

Ett av dyra i Afrika

Det er en riktig solskinnshistorie fra Afrika. En fattig ghanesisk fisker fikk nylig en 200 kilos havskilpadde i garnet. I stedet for å selge dyret kontaktet han Naturverndepartementet i Ghana og fikk reddet et eksemplar av den truede arten.

• side 10

Jorden, januar 1999:

Varmere enn noensinne

1998 er det varmeste året hittil. Forsker Gunnar Myhre ved Norsk geofysisk institutt mener varmere rekorden er resultat av menneskelig aktivitet. (Foto: Scanpix)

Etter 148 år med målinger ble fjoråret det hittil varmeste året som er registrert. Statistikken viser nå at de seks varmeste årene som har vært målt har vært på 1990-tallet. De ti varmeste årene er registrert etter 1983.

De nye ekstreme varmere rekorder er ikke tilfeldige, men resultater av menneskelig aktivitet. Det mener forsker Gunnar Myhre ved Norsk geofysisk institutt. Ifølge Myhre er samtlige varmere rekorder for enkelt-måneder registrert i 1997 eller 1998.

• side 4

Lite grønnfarge i trykkeriene

Norske trykkerier flyr lavt i miljøsammenheng. Bare fire av dem har fått Svanemerket.

Norske trykkerier trykker ikke miljøtanken til sitt bryst. I stedet ignorerer de miljøkravene. Det mener Stiftelsen miljømerking. Mens Sverige og Danmark har henholdsvis 32 og 150 svanemerkede trykkerier, har Norge

bare fire. Gir trykkeriene blaffen, eller er Svanemerket rett og slett for dårlig? Trykkeriet Hippopotamus er ikke særlig imponert. De reagerer blant annet på at Svanemerket godkjenner klorbleket papir.

• side 6

Blyhagl forgifter kjøttet

Kampen mot blyhagl har hittil fokusert på skader i naturen. At også viltmiddagen blir forgiftet har til nå vært lite kjent. Kanskje er det dette som må til for å få norske jegere til å velge bort blyhagl. Til nå har miljøkampen mot blyhagl vært en fiasko.

• side 3

Natur & miljø Bulletin
 utgitt av Norges Naturvernforbund

Redaktør: Tom Erik Økland
Redaksjon: Jens Petter Toldnæs, Kristian Jahre
Adresse: Postboks 342 Sentrum, 0101 Oslo.
Besøksadresse: Skippergata 33
 Tlf: 22 40 24 00.
 Faks: 22 40 24 10.
 Direkte: 22 40 24 + 25 (Økland), 23 (Toldnæs), 24 (Jahre)
 E-post: redn@online.no

Abonnement:
 199/år (privatpersoner), 500/år (bedrifter)
Annonser: Tlf: 22 71 92 20. Faks: 22 71 92 38.
Trykking: Gan Grafisk. Trykket på 100% resirkulert papir.
Norges Naturvernforbund:
 Samme postadresse som N&M Bulletin. Web: <http://www.ngo.grida.no/naturvern>
 E-post: naturvern@naturvern.no

Neste utgave: 29.1.1999. **norsk fagpresse®**

Varmt, varmere, varmest

Igjen ringer alarmen: kloden blir varmere for hvert år som går. Ifølge seriøse forskningsinstitusjoner ble 1998 året for en heller tvilsom rekord. Fjoråret var nemlig verdens varmeste siden man begynte med temperaturmålinger midt på 1800-tallet. Norsk geofysisk institutt er ikke i tvil. Det er menneskelig aktivitet som har skylden, ingen andre forklaringer holder vann.

Natur og Ungdoms landsmøte forrige helg bestemte at kampen mot energisløsing og klimautslipp skal skjerpes. Nå er det ikke lenger gasskraft som teller. Oljeselskapene er den nye definerte fienden, og organisasjonen vil spesielt kjempe mot utbygging av nye felt. Einar Håndlykken, ny leder for Natur og Ungdom, peker på at norsk produksjon av olje og gass er tredoblet i løpet av det siste tiåret. Da er det heller ikke vanskelig å skjønne at drivhuseffekten neppe vil bli mindre i årene som kommer.

Natur og Ungdom har lenge kjempet mot de fossile kreftene i Norge og verden forøvrig. Det er vanskelig å finne ord for den manglende evnen det industrialiserte samfunn har til å gjøre noe med klimagassutslippene. Handlingslammelse og apati er blant de mest passende. Ungdomsorganisasjonens sterke innsats peker i helt motsatt retning.

Allerede på slutten av 80-tallet kom Worldwatch Institute med en skarp advarsel: Verden trenger en snuoperasjon før år 2000. Mange kalte instituttets melding for et useriøst dommedagsprofeti. Det kan godt hende at Lester R. Brown og hans kolleger var vel dystre i sine spådommer. Det vil i tilfelle aldri bli noen katastrofe. Langt verre er det at teorien om global oppvarming faktisk er sterkere bevist enn noen gang.

Worldwatch Institute konkluderte med at verden ville mer eller mindre bukke under hvis utviklingen ikke var snudd innen 2000. Vi får håpe vi har litt lenger tid på oss. Og vi får håpe Natur og Ungdom og de andre miljøvernorganisasjonene klarer å være pådrivere, slik at utslipp av klimagasser reduseres til et nivå kloden faktisk kan tåle. Det er lov å håpe.

Mer av det gamle

Einar Håndlykken (22) ble valgt som ny leder for Natur og Ungdom sist helg. Han lover lite nytt, men større tempo fra organisasjonen.

N&M Bulletin
TOM ERIK ØKLAND

Natur og Ungdoms (NU) nye leder har lang fartstid i organisasjonen. Han har vært både første og andre nestleder, og jobbet tidligere i Grenland Natur og Ungdom. Hans første møte med organisasjonen var i 1991.

Energi og klima står fortsatt på toppen av Natur og Ungdoms prioriteringsliste etter landsmøtet. Eneste forskjell fra fjorårets program er at oljeproduksjonen overtar rollen som hovedfiende, etter at Hydro og de såkalte CO₂-frie gasskraftverkene punkterte gasskraftdebatten.

– Vi jobbet mye med olje i 1998 også, men nå skal vi trappe opp kampen. Vår største satsing vil være mot planene for utbygging av Snøhvit-feltet i Barentshavet, sier Håndlykken til N&M Bulletin.

Ny utsettelse?

I fjor sommer ble prøveboring på Snøhvit utsatt med et år.

– Vi satser på å få til det samme til sommeren. Vårt viktigste argument er at vi må ha grenser for norsk oljeutvinning. Idag pumper vi opp tre ganger så mye olje og gass som for ti år siden, forteller Håndlykken.

Natur og Ungdom ønsker forøvrig Hydros CO₂-frie gasskraftverk velkommen. Betingelsen er at kraften benyttes til å fjerne mer forurensende kraft-

produsenter i andre deler av Europa, samt til produksjon av kraft som kan erstatte fossilt brensel på norsk sokkel.

Mer mot skytefelt

Natur og Ungdoms landsmøte vedtok også å trappe opp kampen mot Regionfelt Østlandet.

– Det er en sak vi tror vi kan vinne. Regjeringa er mot utbyggingen, og stadig flere politikere fra Ap vipper også over til neisida, forklarer den nye NU-lederen.

Håndlykken karakteriserer hele skytefeltssaken som utrolig, og lurar på om forsvaret har registrert at den kalde krigen er over.

Vil avsløre løgnene

Vi er inne i sluttspurten av det 20. århundre. Håndlykken vil dermed lede Natur og Ungdom inn i år 2000.

– Hva er viktigst for Natur og Ungdom og øvrig miljøbevegelse ved årtusenskiftet?

– Vår viktigste oppgave i samfunnet er å avsløre de som framstiller miljøproblemene som historie. Vi ser at stadig flere produkter, veier og fabrikker blir kalt miljøvennlige. Det skaper et bilde av at miljøvern er overflødig. Sannheten er at miljøkonfliktene fortsatt står i kø. Klarer vi å gjøre folk oppmerksom på det, vil miljøbevegelsen vokse og bli mer slagkraftig, tror Håndlykken.

Plastposer - en helsetrussel i Asia

Plastposer kveler infrastrukturen i India og Bangladesh.

I Indias byer flyter plastposer rundt i travle gater og vaier som vimpler fra tretoppene. Søppelposer blir dumpet for henting i gatene og ender opp i magene på forbipasserende, sultne kyr.

I Bangladesh' hovedstad Dhaka tettet plastposer kloakk-

systemet slik at forurenset vann fløt opp og over i drikkevannservoarene under landets siste flomkatastrofe.

Konsekvensen var at diaré, og andre sykdommer som smitter gjennom vann, herjet byen. Krav om forbud mot produksjon og salg av plastposer strømmet inn til myndighetene. (IPS)

Fuglekjøtt fullt av bly

Å skyte fugl med blyhagl er ikke bra for naturen. Trolig er det ikke så sunt for den som spiser den heller. Det viser nye forskningsresultater fra Canada. I Norge er forsøkene på en frivillig overgang til stålhagl fullstendig mislykket.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Store mengder bly kan finnes i fuglekjøtt selv om det ikke er synlige hagl i kjøttet.

Undersøkelser gjort ved Canadian Wildlife Service i Quebec viser at blyinnholdet i kjøtt fra fuglebryst er opp til tifemten ganger høyere enn lovlig, skriver bladet New Scientist.

Undersøkelsen ble i utgangspunktet satt i gang fordi man var bekymret over det høye inntaket av bly man fant hos fangstfolk i

Nord-Canada.

Forskerne analyserte kjøtt fra nesten 4000 fugl, blant annet rype, rugde, ender og gjess, skutt med blyhagl. Det ble tatt prøver på omlag et halvt gram kjøtt og ingen av prøvene hadde synlige merker etter hagl.

Likevel inneholdt elleve prosent av prøvene så mye bly at de var uegnet som menneskeføde.

– Det ville være svært uheldig dersom noen skulle finne på å spise dette, sier Erik Millstone, ekspert på blyforurensning ved universitetet i Sussex.

Mest bly i Norge

Helge Jørgensen ved Statens næringsmiddeltilsyn kjenner ikke til at det er gjort tilsvarende undersøkelser på viltkjøtt i Norge. Det gjør heller ikke Gunnar Eriksen i Norges Jeger- og Fiskerforbund (NJFF). Det han imidlertid kjenner til er at det er komplett umulig å få norske jegere til ikke å bruke blyhagl.

– Det er forbudt med blyhagl på ender. Ellers er det tillatt. Vi har hatt en intensjonsavtale med Miljøverndepartementet om en betydelig reduksjon av blyhaglbruken. Reduksjonen skulle skje på frivillig basis. Desverre må vi innrømme at avtalen har vært en fiasko. Norske jegere vil ha blyhagl, ikke noe annet.

Ifølge Eriksen skyldes det dårlige resultatet at de nye patronene ikke er gode nok. Patronene har for høyt trykk og jegerne frykter at trangborede våpen kan få løppsprenning. I tillegg har prisen vært for høy samtidig som

faren for rikosjetter er større.

– Hva skyter du med selv?

– Jeg jakter med kaliber 16, derfor bruker jeg blyhagl.

Danmark forbyr

Om nordmenn mener det ikke går an å jakte med blyhagl, er danskene av en annen oppfatning. Der er blyhagl totalforbudt, ifølge Eriksen. Også i Sverige og Finland vil det snart komme nye og strengere restriksjoner.

Mengder bly (mikrogram per gram tørrvekt) i kjøttprøver fra fugl skutt med blyhagl:

- Snøgås 3906
- Rugde 844
- Laksand 689
- Rype 419
- Stokkand 237

Kilde: New Scientist

Lite nytt fra dynga

SFT legger nå fram nye og bedre tall om det vi hiber på dynga.

N&M Bulletin
RUTH SCHUKALLA

Den nye SFT-rapporten om «sammensetning av husholdningsavfall» byr nok ikke på store overraskelser for de som har fulgt med på avfallsfronten. Den sier stort sett det vi visste fra før: papp, papir og matrester topper avfallsstatistikken, og «annet brennbart avfall» følger hakk i hæl. Men aldri før har tallene vært bedre, skal vi tro oppdrags-giverne.

– Det har vært mye usikkerhet knyttet til tidligere data om husholdningsavfall. Denne analysen er mer omfattende enn tilsvarende analyser. Den har med flere fraksjoner og er mer

Rekefarm truer elvedelta

I Rujideltaet i Tanzania planlegges det som kan bli verdens største rekefarm. For å gi plass til gigantiske rekedammer på 10 000 hektar må store områder mangroveskog hogges ned.

N&M Bulletin
RUTH SCHUKALLA

Forurensningene fra oppdrettsanleggene kan ødelegge et verdifullt økosystem og livsgrunnlaget for de 35 000 menneskene som bor i området, mener Svenska Naturskyddsföreningen.

Svenskene karakteriserer den planlagte hogsten i Øst-Afrikas største mangroveskog som en miljøskandale. Rujideltaet er et viktig yngle- og oppvekstområde for fisk, kongereker og annet liv i havet. Noen av artene i området

regnes som truede. Det planlagte rekeoppdrettsanlegget vil være en trussel mot koralrevene i deltaet, og mot livsgrunnlaget til lokalbefolkningen, mener Karin Gregow i Svenska Naturskyddsföreningen.

Spøkelseslandskaper

I et brev til Tanzanias president ber den svenske miljøorganisasjonen regjeringen om ikke å gjenta de samme feilene fra intensivt rekeoppdrett som er gjort i andre verdensdeler. I Asia har rekeoppdrett ikke bare øde-

lagt mangroveskogene, men også forurenset vann gjennom bruk av giftige kjemikalier og antibiotika.

– I dag finnes det enorme områder i Sørøst-Asia der forurensede og sykdomsbelastede rekefarmere er forlatt, og har blitt til sterile spøkelseslandskaper. I Taiwan og Kina har rekeindustrien allerede brutt sammen på grunn av bakterier og virusangrep, skriver de svenske miljøvernerne.

Mall presidenten

Naturskyddsföreningen har nå lagt ut en protestmail til Tanzanias president på Internett, og oppfordrer alle om å sende brevet. Du kan finne organisasjonens hjemmesider på <http://www.snf.se>.

detaljert, sier SFTs seksjonssjef Sigurd Tremoen:

– Avfallsstatistikken er viktig

for oss for å finne ut hva vi skal jobbe med framover og for å se hva vi har oppnådd hittil. Tallene

er også viktig for kommunene når de skal utarbeide sine avfallsplaner, sier han.

Thor's Kemiske Fabrikker

NORSK
LOKOMOTIVMANNSFORBUNDGilde Agro
Fellsslakteri BAStøpte produkter i toppklasse
Høy teknologi og solid produkt-
kunnskap!
MANDAL
CASTINGS A/S
Buey - Pb. 173 - N-4501 MANDAL
Telefon: (47) 38 26 22 33
Telefax: (47) 38 26 53 66

Rekordvarme i 1998

Fjoråret slår alle varmerekorder på jorden. Samtlige temperaturrekorder for enkelt-måneder er nå registrert i 1997 eller 1998. Ekstremt, ifølge Norsk geofysisk institutt.

N&M Bulletin
JENS P. TOLDNÆS

Alle seriøse diskusjoner og mer eller mindre kvalifisert synsing til tross; forsker Gunnar Myhre ved Institutt for geofysikk ved Universitetet i Oslo er ikke i tvil. De høye temperaturene i slutten av dette århundret skyldes menneskelig aktivitet, det er ingen annen holdbar forklaring på det.

– 1998 ser ut til å bli det varmeste året vi har hatt siden man begynte med temperaturmålinger i det forrige århundre, sier han til N&M Bulletin.

Statistikken viser også at de seks varmeste årene som er registrert har vært på nitti-tallet. De ti varmeste er registrert etter 1983. I tillegg er samtlige temperaturrekorder for enkeltmåneder nå samlet i 1997 og 1998.

– Dette er ganske ekstremt, tidligere var disse spredd utover, sier Myhre.

Nitti-tallet slår alt

I praksis vil dette si at 1998, globalt sett, var 0,2 grader varmere enn 1997 som også var svært varmt.

Målingene er gjort av de amerikanske forskningsinstituttene NASA GIS og National Climate Data Center. I tillegg er de basert på målinger fra University of East Anglia hvor det finnes jevnlig målinger helt tilbake til 1850.

En økning på 0,2 grader i et år kan synes ubetydelig. Det er det ikke, ifølge Myhre.

– Tvert i mot. Alle målinger tyder på at temperaturen vil øke med et sted mellom en halv og en grad i dette århundret. Så langt på nitti-tallet er middeltemperaturen 9/10 dels grader høyere enn middelet for perioden

1850-1900. Sett på bakgrunn av dette er 0,2 grader å regne som meget betydelig, sier han.

Ifølge Myhre skyldes de høye temperaturene i 1998 delvis værphenomenet El Nino som var spesielt kraftig i første halvår.

– Er El Nino kraftig på grunn av økt temperatur, eller skyldes den økte temperaturen en økning i styrken på El Nino?

– Det dreier seg om en vekselvirkning som er vanskelig å kvantifisere eksakt. Det er imidlertid liten tvil om disse to fenomenene påvirker hverandre. Vi hadde også svært høye temperaturer i andre halvår i 1998.

Rekord over land og hav

– Hva med dem som alltid bestrider, enten at det i det hele tatt er varmere på jorden, eller at dette i tilfelle skyldes menneskelig påvirkning?

– Det vil alltid være noen få grupper som av en eller annen grunn ønsker å bestride, eller finne huller i, det majoriteten av seriøse forskere mener. For tiden skylder skeptikerne ofte på den

såkalte urbaniseringseffekten, det vil si at det blir varmere over store befolkningsentra. Denne effekten er tatt med i målingene.

Det er forøvrigt riktig at det har vært målt en spesielt stor økning i temperaturen over land. Samtidig er det målt temperaturrekord over havet også, og der bor det jo ikke mange.

Partikler kjøler ned

Kanskje hadde det vært enda varmere på jorden hvis vi ikke hadde hatt to store vulkanutbrudd i Stillehavet, et på begynnelsen av åttitallet og det siste i 1991. Slike vulkanutbrudd legger en demper på innstrålingen av solstråler.

– Det kreves imidlertid at vulkanutbruddene er av en viss størrelse slik at partikler og gasser kommer helt opp i stratosfæren. Slike vulkanutbrudd hører med til naturens lovmessighet, men de forekommer ikke ofte, sier han.

Det er imidlertid ikke bare partikler fra vulkaner som stopper solinnstråling. Også partikler fra menneskeskapt forurensning har denne egenskapen. Slik sett kan, paradoksalt nok, effektive rensetiltak føre til økt oppvarming.

– Dette tror vi vil kunne gjøre seg gjeldende i Europa og USA. Først og fremst på grunn av økonomiske og helsemessige forhold, sier Myhre.

To ganger Norge vekk

Isen på Nordpolen er redusert med en tredjedel siden syttitallet. Nå er iskalotten gjennomsnittlig bare fire meter tykk.

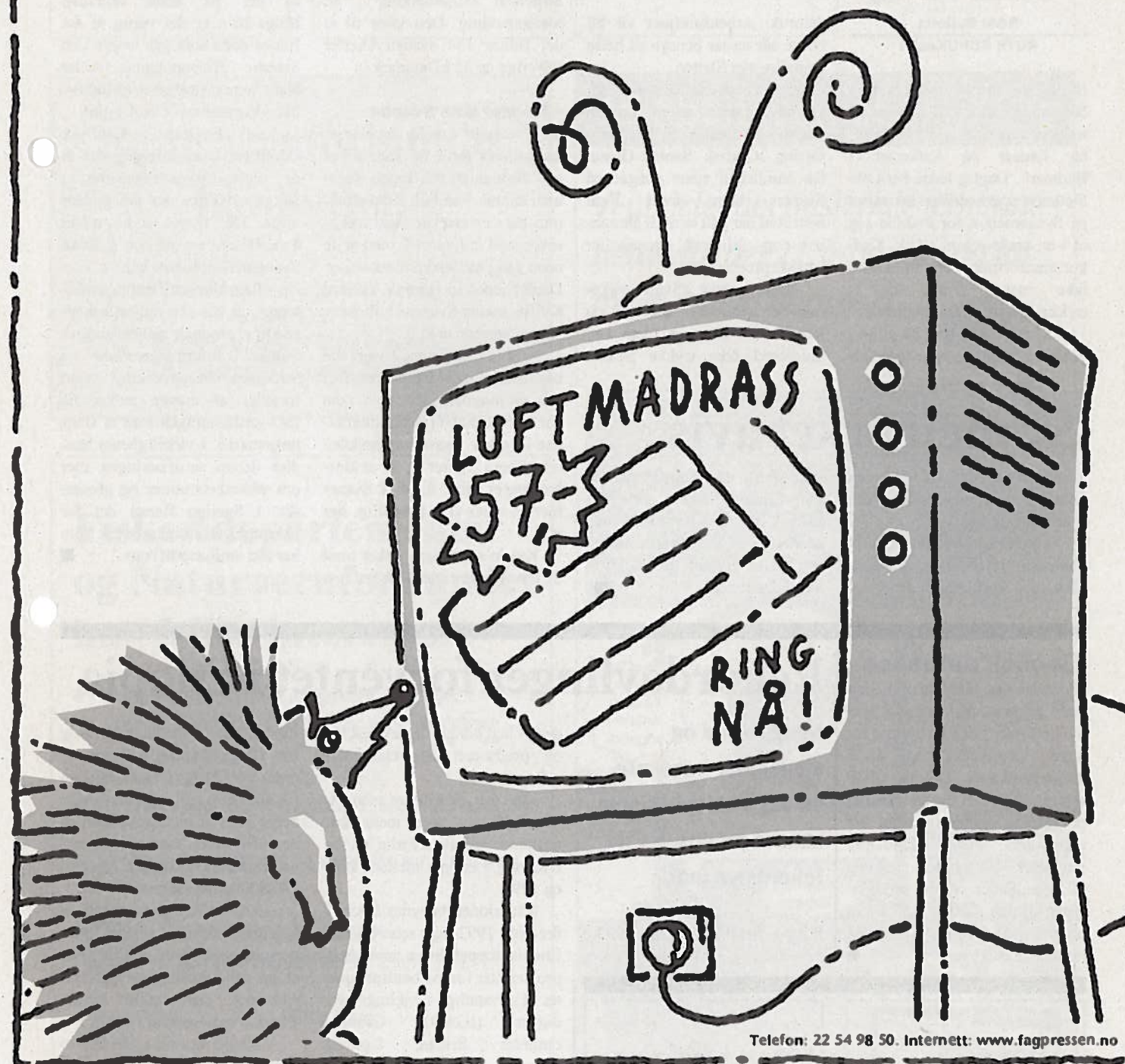
Arealet i Arktis har sunket med tolv prosent, eller 880 000 kvadratkilometer. Det tilsvarer et område mer enn dobbelt så stort som Norge, skriver klimabyrået CICEROs blad CICERONE i siste nummer.

Disse målingene støtter

oppunder en mengde indikasjoner på at det skjer alvorlige endringer i Arktis.

Nedsmeltingen av isen fører til at mer varme blir absorbert ettersom isen normalt reflekterer stråling tilbake til verdensrommet.

Bruker du opp reklamebudsjettet ditt på å treffe flere enn du har behov for?

Telefon: 22 54 98 50. Internett: www.fagpressen.no

fagpressen®

NORGES MEST TREFFSIKRE MEDIEKANAL

– Trykkeriene er miljøsink

Kun fire norske trykkerier har fått Svanemerket. Det burde være langt flere, mener Stiftelsen Miljømerking. Men det er ikke alle trykkeriene som synes Svanemerket er bra nok.

N&M Bulletin
RUTH SCHUKALLA

Et av de første trykkeriene i Norge som kan sette svanen på trykksakene sine er Grafisk Senter Grøset på Kirkenær i Hedmark. Daglig leder Per-Otto Sletten sier at bedriften har satsset på Svanemerket for å skille seg ut i en bransje som er lik. Konkurransfortrinn er imidlertid ikke eneste grunn for at trykkeriet ville ta miljøhensyn:

– Det er lite fokus på miljø i grafisk bransje og mye løsemid-

delbruk. Arbeidsmiljøet vil bli bedre når en tar hensyn til helse og miljø, sier Sletten.

Han mener mange trykkerier ser på miljømerkingen som en kostnad istedenfor en langvarig satsing. Grafisk Senter Grøset har imidlertid spart penger på Svanen, blant annet fordi bedriften har gått over til alternative og billigere kjemikalier i trykkeprosessen.

Andre norske «Svanetrykkerier» er: Esselte, Andvord og Veritas. De fleste av dem kan imidlertid ikke trykke Svane-

merket på alle trykksakene sine. Stiftelsen Miljømerking går ut fra at trykkerier som ikke har søkt Svanemerket, er dårlig på miljø:

– Bare fire norske trykkerier tilfredsstiller kravene til miljømerket. Trykkeribransjen i Norge ignorerer miljøkrav, skriver Stiftelsen Miljømerking i en pressemelding. Den viser til at det finnes 150 svanetrykkerier i Sverige og 32 i Danmark.

– Trenger ikke Svanen

Men er alle norske trykkerier miljøsink fordi de ikke søker om Svanemerket? Ingen regel uten unntak, i så fall. Hippopotamus har i en årrekke laget trykksaker med miljøprofil, uten at de noen gang har søkt Svanemerket. Daglig leder i «Hippo», Håvard Kvisle, mener Svanens miljøkrav ikke er strenge nok:

– Vi har tradisjonelt vært lite begeistret for Svanemerket. Det henger sammen med at vi ikke har vært fornøyd med miljøkravene til papir. Kravet om andelen returfiber i papiret og det at klorbleking er tillatt for å få Svanemerket synes vi er for dårlig, sier han.

Kvisle ser Svanemerket først og fremst som et markedsførings-

merke som tar mer hensyn til industrien enn miljøet.

– Svanens miljøkrav til trykkeriene har en del gode innspill, men det er ting vi har jobbet med hele tida. Vi trenger ikke Svanen for å være troverdig i markedet.

Kvisle mener at Hippopotamus oppfyller Svanekravene, og vel så det på noen områder. Ifølge ham er det viktig at det finnes noen som går lengre enn Svanen. Hippopotamus stiller blant annet strengere miljøkrav til trykkipapir enn Svanen gjør.

Knut Flottorp i Grafiske Bedrifters Landsforening sier at de fleste trykkeribedrifter i Norge er flinke når det gjelder miljø. Det finnes andre måter å sertifisere seg på enn å bruke Svanemerket, mener han.

– Ikke alle sertifiseringsordninger sier noe om miljøegenskapene til et produkt, mener Jan Erik Stokke, informasjonsleder i Stiftelsen Miljømerking. Han forteller at mange tenker på ISO-sertifisering som et slags miljømerke. I virkeligheten handler denne sertifiseringen mer om sikkerhetsrutiner og prosesser. I Sverige finnes det for eksempel et atomkraftverk som har fått «miljøsertifikat».

Svanemerket avis

Som første dagsavis i Norden har svenske Östersundsposten fått Svanemerket.

Miljøkravene omfatter bruk av papir, trykkfarger, kjemikalier og forskjellige prosesser

som filmfremkalling og plateframstilling. Dessuten serveres kaffe nå i porselenskrus istedenfor engangskopper. Bare det sparer miljøet for 70 000 plastkopper per år.

Kjemisk database

Nå er den her, GRIP kjemikalier, internett siden med oversikt over hvilke forskrifter som gjelder for ulike kjemikalier og deres miljøegenskaper. Det er GRIP senter - stiftelsen for bærekraftig produksjon og forbruk som har utarbeidet siden. Foreløpig innholder databasen omlag 30 kjemikalier og 30 produkttyper. Ifølge GRIP skal listen utvides med flere kjemikalier og produkter etterhvert.

Rekordavlinger forventet i Etiopia

Hungersnød og elendighet kan være en saga blott i Etiopia. Landet produserer nå rekordmye mat.

Etiopia, kjent for sin lange rekke av tørke- og sultkatastrofer, sier

de har lagt hungersnøden bak seg og produserer nå rekordstore avlinger.

Mer enn en million mennesker døde av sult, mens åtte millioner led av alvorlig underernæring i Etiopia mellom 1984 og 1990.

Situasjonen begynte å forandre seg i 1992, og i senere år har Etiopia toppet listen over matprodusenter i samarbeidsprosjektet Tverrstatlig utviklingsmyndighet (IGAD). Gruppen omfatter Eritrea, Uganda, Somalia, Sudan, Djibouti og Kenya, i tillegg til Etiopia.

FN spår rekordstore avlinger i 1999, en suksess som omfatter

rundt 12 millioner tonn korn og frø. Ifølge Verdens matvareprogram (WFP) og Organisasjonen for ernæring og landbruk (FAO), betyr dette at matvarehjelpen til det afrikanske landet kan reduseres fra 295.000 tonn i fjor til 180.000 tonn i år.

– Etiopia har gjennomgått en holdningendring siden hungersnøden på 80-tallet. Det vi ser er en solid satsing på matvaresikkerhet, sier Judith Lewis, Etiopias representant i WFP.

– Regjeringen har gått inn for samarbeid med grasrota for å løse matproblemene. Samtidig er transportsystemet bygget ut og modernisert, sier hun. (IPS)

intra

Mandals Reberbane
Christiansen & co. as
4501 Mandal - Norway
Brannslanger - Industrielanger - Maskinfabrikasjon

Stiftelsen Østfoldforskning

GS Banken
Gjerpen og Solheim Sparebank

MOVAR
INTERKOMMUNALT BILSKAP FOR MOBILISASJONEN

Neste Petroleum as

norzink
-aktiv medspiller

Norsk Filmtrykk
Filmtorget 8, N-4016 Stavanger, Norway
Tlf: +47 5158 8140

Naturvernforbundet har flyttet!

Ny postadresse: Boks 342 Sentrum,
0101 OSLO
Besøksadresse: Skippergata 33
Nytt telefonnummer: 22 40 24 00

Jernbaneverket

Vi utvikler det nasjonale jernbaneliknet for det 21. århundre og for miljøvennlig transport

Fiskeridepartementet og Naturvernforbundet har felles interesser:

- i vern og utnyttelse av havets ressurser for all framtid og i å trygge arbeidsplasser og bosetning.
- i utviklingen av et havbruk i pakt med naturen.
- i trygg sjøtransport og i innsats for å hindre forurensning til sjøs.

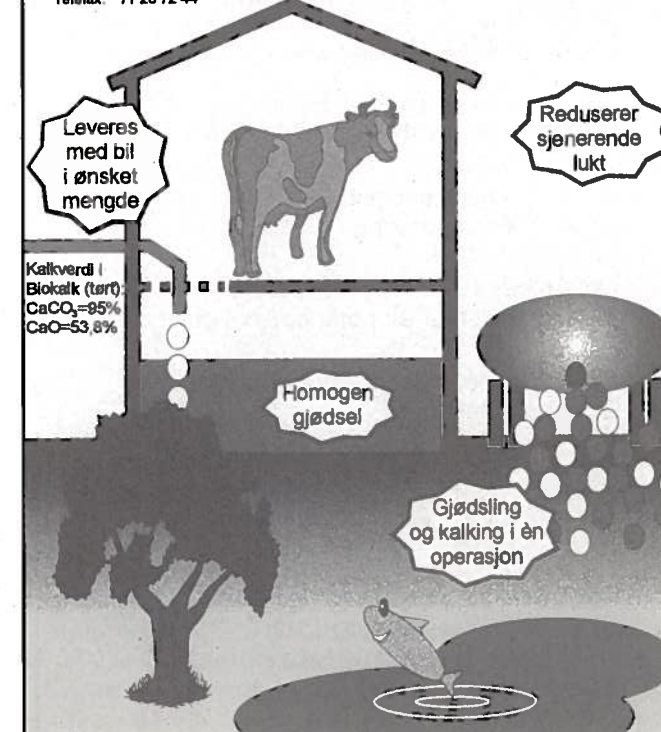
DET KONGELIGE FISKERIDEPARTEMENT

Postboks 8118 Dep., 0032 Oslo
Telefon 22 34 90 90
Telefax 22 34 95 85

Biokalk 75%

- finmalt kalk i flytende form
med tørrstoffandel = 75%

HUSTADMARMOR A.S. 8440 ELNESVÅGEN
Telefon: 71 26 77 27 eller 71 26 77 00
Telefax: 71 26 72 44

RIMI
Vi gjør Norge billigere

JORDFORSK

Kalenderen

8.-9. februar: NGU-dagene, treff for geologi-interesserte brukere og fagpersoner, Knut S. Heier konferansesenter. Arr: Norges geologiske undersøkelser. Tlf: 73 90 40 11.

1.-3. juni, 1999: Internasjonal konferanse om integrert bærekraftig avfalls- og vannforvaltning. Arr.: The International Council for Local Environmental Initiatives, tlf: +45 45 16 92 00.

4.-6. juni, 1999: Landsmøte i Norges Naturvernforbund, Lom i Oppland, Arr: Norges Naturvernforbund. Tlf: 22 40 24 00.

Läfte på museum

Agder naturmuseum og botaniske hage har fått restene av bjørnen Läfte, men det er usikkert om bjørnen skal stilles ut.

N&M Bulletin

JENS P. TOLDNÆS

En radiosender, et navn pluss en forkjærlighet for tettbygde strøk gjorde bjørnen Läfte til kjendis. En rekke instanser har vært interessert i etterlevningene etter bjørnen som ble skutt i Åmli i april i fjor.

Direktoratet for naturforvaltning (DN) har nå bestemt at Agder naturmuseum skal ta hånd om restene av bjørnen. Det naturhistoriske museet var den

eneste vitenskapelige institusjon som søkte.

Det er likevel ikke sikkert at interesserte sørlendinger får betragte bjørnen i fremtiden.

– Vi vet for det første ikke hva slags forfatning skinn og knokler er i. Et naturhistorisk museum har dessuten som primær oppgave å bevare ting for ettertiden. Det er ikke sikkert at det gjøres best ved å stille ut bjørnen, sier avdelingssjef ved zoologisk avdeling, Roar

Solheim, til N&M Bulletin.

Ifølge Solheim er det en utbredt misforståelse at museene har som hovedoppgave å vise frem ting.

– Det må eventuelt komme i tillegg. Vi skal først og fremst bevare for kommende generasjoner. Det vil alltid kunne dukke opp nye behov og situasjoner som gjør at innsamlet materiale får fornyet verdi.

Som eksempel nevner han opphopning av farlige miljøgifter som DDT, bly og kvikksølv.

– Da dette problemet dukket opp ble gamle skinn og eggssamlinger svært verdifulle fordi vi fikk noe å sammenligne målingene med, sier han.

FNs miljøsjef vil begrense kvotehandel med klimagasser

UNEP-direktør Klaus Töpfer er glad for at rike land kan kjøpe klimakvoter ved å betale miljøprosjekter i utviklingsland. Men i motsetning til miljøvernministeren og det politiske flertallet i Norge, vil han begrense hvor store kvoter industrilandene kan kjøpe.

N&M Bulletin

ANDREAS TJERNSHAUGEN

Et stridsspørsmål som ble stående åpent etter klimakonferansen i Buenos Aires i november, er om industriland skal få kjøpe ubegrenset med utslippskvoter for CO₂ og andre klimagasser. Norge og USA er mot å tallfeste grenser for handelen. EU-landene vil derimot sette tak, og får støtte fra miljøbevegelsen. Et argument for slike grenser er å presse fram teknologiske nyvinninger. Ellers kan de rike landene nøye seg med å rette opp den verste energisløsingen hjemme, og ta resten av jobben ved å overføre standardteknologi til u-land og tidligere østblokkland, hevder kritikerne av fri kvotehandel.

Fornybar

Lederen for FNs miljøprogram, UNEP, sier til N&M Bulletin at han støtter grenser for kvotekjøp. Bare en del av klimakravene bør kunne oppfylles gjennom «fleksible» ordninger som kvotehandel og finansiering av miljøprosjekter i utlandet.

– Hvis man gjør alt gjennom fleksibilitet har man ingen insentiver til å endre forbruks- og produksjonsmønstre, sier Klaus Töpfer til N&M Bulletin.

Han mener industrilandene bør pålegges å ta en del av jobben på hjemmebane, for eksempel ved å satse på fornybar energi.

– Miljøpolitikken er bare troverdig hvis man kan vise at

man tar i bruk fornybar energi hjemme, sier Töpfer.

– Bør begrensningene tallfestes?

– Ja, jeg mener det. Men dette er selvfølgelig et forhandlingssspørsmål.

UNEP-sjefen har selv vært miljøvernminister i Tyskland, et av landene som går inn for å begrense kvotehandelen. I de kommende forhandlingsrundene om gjennomføring av Kyoto-protokollen vil miljøvernminister Guro Fjellanger hevde det motsatte synet: Tallfestede grenser for kvotekjøp er hverken

ønskelig eller praktisk gjennomførbart.

Marked

Kristendemokraten Töpfer er tilhenger av markeds løsninger i miljøpolitikken, og ønsker at FNs miljøprogram skal prioritere slike mekanismer høyere i framtiden. Han vil gradvis trappe ned bemanningen ved UNEPs juridiske avdeling, for å få råd til å opprette en avdeling for økonomiske virkemidler.

– Tidligere var juridiske instrumenter mer aktuelt, og UNEP har en sterk juridisk avdeling. Nå gjør Kyotoprotokollen økonomiske virkemidler viktig, sier Töpfer.

Ordningen hvor industriland

kan kjøpe seg retten til klimautslipp ved å betale miljøprosjekter i u-land - den såkalte «Clean Development Mechanism» - kan bli et viktig bidrag til å løse den dype konflikten mellom i-land og u-land om forholdet mellom miljøvern og økonomisk utvikling, og om hvem som skal betale miljøtiltak i utviklingsland, tror Töpfer. Et av hovedkravene fra u-landene er overføring av energieffektiv teknologi, og UNEP-direktøren ser «The Clean Development Mechanism» som en praktisk løsning på dette.

Men ingen land bør få lov til å ta hele jobben på borte-bane.

– Man bør aldri satse alt på en hest, argumenterer Töpfer.

Takker og bukker

Miljøvernminister Guro Fjellanger fikk takk i bøtter og spann av UNEP-sjef Klaus Töpfer da han besøkte Oslo før jul. Norge spytter inn mer enn 35 millioner kroner i UNEPs budsjett årlig, og er dermed en stor bidragsyter.

N&M Bulletin

ANDREAS TJERNSHAUGEN

– Jeg må bare takke den norske regjeringen og norske skattebetalere, sier Töpfer.

Det er ikke første gang norske miljøpolitikere mottar godord for sine pengebidrag. Finansiering av internasjonalt miljø samarbeid er et punkt hvor Norge ofte får skryt for innsatsen. Töpfer trekker særlig fram viljen til å bevilge penger uten binding til bestemte prosjekter. Finansiering av u-landenes deltakelse i internasjonale miljøforhandlinger er en viktig utgiftspost som krever frie midler.

– Har vi forhandlinger i en uke, koster det rundt en halv million dollar å få med eks-

perter, og delegater fra u-land, sier Töpfer.

For øyeblikket arbeider UNEP med en global avtale om å begrense persistente organiske forbindelser, en gruppe giftstoffer som blant annet omfatter dioksiner. Det trengs to til to og en halv millioner dollar for å få avtalen i havn, opplyser Töpfer.

Miljøvernminister Guro Fjellanger sier Norge legger vekt på å gi en betydelig grunnstøtte som blant annet dekker driften av forhandlinger.

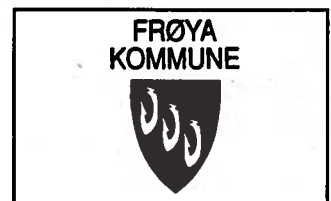
– Det er viktig å gi u-landene anledning til å møte. Konvensjoner og protokoller får mindre betydning hvis mange land er fraværende under forhandlingene, sier Fjellanger.

HALDEN KOMMUNE
TEKN. DRIFT
aktivt og mangfoldig
miljøarbeid

FØRDE KOMMUNE

FRØYA
KOMMUNE

ØYGARDEN KOMMUNE
Tlf: Øygarden 56 36 20 00
Fax: 56 36 20 50
5330 TJELDSTØ

Datasystemer bidrar til bedre utnytting av vannkraftproduksjonen!

I et fritt energimarked er det nødvendig å ha:

- analyse
- beslutningsstøtte
- rapportering

I komplekse vassdrag må man ta i bruk datasystemer for å oppnå optimal utnytting.

Vår konsulentavdeling kan gi råd om valg av datamodeller.

Telefon: 73 82 10 00
Telefax: 73 82 10 01

Enøk er sunt – økonomisk og helsemessig. Ønsker du mer informasjon og gode råd om energiøkonomisering, ta kontakt med din lokale energileverandør.

Troms fylkeskommunes Enøkfond
9005 Tromsø

Krever mer naturvern

Storingsrepresentant Gunnar Breimo (Ap) går imot både utbygging av Øvre Otta-vassdraget og nytt skytefelt i Hedmark.

– Etter noen år på Stortinget har jeg endret syn på mye. Fram til 1993 var også jeg en utbyggingskåt ordfører. Vi må ta hensyn til generasjonene som kommer etter oss, sier Breimo til partiorganet Aktuelt Perspektiv. ■

Sjokkstort PCB-funn i ferieparadis

Naturvernforbundet og Natur og Ungdoms giftkampanje, Den store giftjakta, har funnet svært store mengder av miljøgiften PCB utenfor kjemifabrikken Unitor i Vrengensundet utenfor Tønsberg. Området er like forurensset som indre Oslo havn.

– Vi visste fra før at det var PCB-spredning i området. Nå ser det ut til at vi har funnet kilden, sier kampanjeleder Per-Erik Schulze. Han regner med at fabrikken og myndigheter sørger for å stoppe videre lekkasjer. ■

Kjøpesentre i alle parker

Sørkoreanske myndigheter vil fylle byenes parker med kjøpesentre. Økonomisk krise tvinger fram drastiske tiltak for å bedre situasjonen.

Siden 1970 har det vært god politikk i Sør-Korea å satse på grøntarealer i storbyene. Pusan og hovedstaden Seoul samt 12 andre byer har fram til nå vært hovedsatsningsområder for en slik miljøpolitikk. Men nå har tidene forandret seg. Nå er myndighetene på desperat jakt etter å finne satsningsfelt der det kan tjenes penger.

Sør-Korea er et av de landene som er hardest rammet av den økonomiske krisen som startet opp i Asia for omlag halvannet år siden. Redusering av grøntarealer i byene er en del av president

Vil redde havskilpadden

Lokale fiskere i Ghana gjør sitt beste for å redde den utryddelsestruede havskilpadden.

IPS
EDWARD AMEYIBOR

Da en lokal fisker fikk en gigantisk havskilpadde i garnet nær den ghanesiske hovedstaden Accra forrige uke, nektet han å selge den eller legge den fram for familien på middagsbordet. I stedet tok han kontakt med Naturverndepartementet for at de kunne komme å hente den.

Skilpadden veide 200 kilo, og det måtte åtte voksne menn folk til for å løfte dyret opp i en bil for å kjøre den tilbake til hjemlige trakter, utenfor fiskernes garn.

Brian Badusugru, leder for departementets utsendinger, takket fiskeren for hans snarrådighet, og for at han tenkte på naturen.

Tre av de resterende sju artene av skilpadden holder til langs kysten av Ghana, ifølge en fersk rapport utarbeidet av Naturvernforbundet i Ghana. Disse holder til på sandstrendene vest for Accra og på kystlinjen nær grensen til Togo.

Eksklusivt kjøtt

Ghana har erklært havskilpadden, som ifølge ghaneserne er verdens eldste gjenlevende havdyr, for fredet. Det er straffbart å drepe, fange eller samle egg fra skilpadden. Bøter eller fengselsopphold kan vente den eller de som forbryter seg mot loven.

Havskilpaddene står i stor fare for å bli utryddet i Ghana. Det foregår fortsatt ulovlig fangst av dyrene. Trusselen om bøter og fengselsopphold hindrer ikke snikjakten. ■

Skilpaddekjøtt og olje er regnet som delikatesser. De eksklusive varene gir god avkastning på markedet, mellom 700 og 800 kroner per hode.

Dessuten spises mange skilpaddeegg opp av griser eller hunder. Etter at ungene er klekket ut er det fare for at de blir snapset opp av fugler som forsyner seg grovt av de stakkars små krabatene i det de kaver seg fram gjennom sanddynene på vei til havet.

Perioden november til mars er tiden da skilpaddene formerer seg. Moren svømmer deretter til land for å klekke ut sine egg. Noen svømmer hele 4.500 kilometer for å komme til land. Hunnen er klar til å starte en ny generasjon etter 30 år.

På grunn av den lange reiseveien, kommer de fram svært svake. Slik blir de sårbare for menneskenes rov når de legger sine 350 til 400 egg - hver av dem på størrelse med en tennisball. Alle blir gravd ned og overlatt til seg selv. ■

Spansk satsing på vindenergi

Spania har i løpet av det siste året doblet sin produksjonsevne for vindenergi, den energikilden som øker mest i verden.

IPS
NATALIA UCERO

Spania innehar en fjerdedel av verdensmarkedet for vindenergi, etter Tyskland, USA og Danmark.

Miljøorganisasjoner peker på de fordelaktige sidene ved den ene typen energiutvinning, ingen forurensning og minimal skade på nærmiljøet, når de framhever vindenergi som fremtidens energikilde.

Ifølge spanske økologer, må 10.000 nye vindgeneratorer byg-

ges for å dekke ti prosent av landets energiforbruk innen år 2005, og for å redusere utslippene av karbondioksid (CO₂) fra olje og gass.

Tidsskriftet til miljøorganisasjonen World Watch skriver at verdens vindenergi-potensial økte med 35 prosent i løpet av 1998. Under forutsetning av at utviklingen fortsetter på samme måte, kan energikilden komme til å dekke mer enn 10 prosent av verdens energibehov innen 20 år. Vindenergi vil dermed passere vannkraft, som i dag dekker 23 prosent av totalbehovet. ■

FOKUS
Bank

NITO

Kvaløya Avfallsselskap A/L
STRANDGATA 58 • POSTBOKS 333
8001 HAMARVEIEST
AVFALLSBEHANDLING: TEL. 18 811
KONTOR: TEL. 18 801
Årstidspunkt: Mand-fre 08.00 - 16.00
Kvaløya: Torsd. 15.00 - 16.00

EILO
A/S Eilo, Postboks 2160 Løkkemyra
6501 Kristiansund N.
Telefon: 715-82411

OTTERAENS
BRUGSEIERFORENING

AVFALLSBEHANDLING

TEL: 77 84 06 55

Avfallsinnsamling og spesialavfallsmottak.

SENJA
AVFALLSELKAP BA
Botnågen, 9300 Finnsnes

Skogen
– en fornybar ressurs...

Skogbrukssjefen i Eidsvoll kommune

AS MALLIN

Miljøverner og kremmer?

Natur og Miljø er «magasinutgaven» av tidsskriftet du holder i hånden og Norges største miljøtidsskrift.

Vi søker nå...

Salgskonsulent

til telefonsalg av annonser til næringslivet m.m.

Du vil dele hele det norske markedet med en kollega. Vi tilbyr deg gode betingelser og en meningsfylt oppgave.

Har du erfaring fra lignende arbeid og vil vite mer? Ring Ulf Haltbak på tlf. 22 71 92 20 – mob. 90 74 75 90.

Kun 7,50 for et nummer!

Kjenner du noen som fortjener Norges største miljøavis?

Et gaveabonnement på Natur & miljø Bulletin koster kun 199 kroner per år.

Ring 22 40 24 00 for bestilling.

Natur & miljø **Bulletin**

LA 21 VISJON FOR OSLO

• Vi skal overlevere byen til neste generasjon i en bedre miljøtilstand enn vi selv overtok den.

• Vi arbeider for å gjøre Oslo til Europas miljøby i år 2002.

Byrådsavdeling for miljø og samferdsel.

Håp for Nigerias oljeregioner

Endelig innrømmer regjeringen i Nigeria at Nigerdeltaet sliter med betydelige miljøskader etter oljeboringen i området.

**IPS
REMI OYO**

Forfatteren Ken Saro-Wiwa, leder for Ogonienes folkebevegelse (MOSOP), og sju andre aktivister ble henrettet av Sani Abachas militærstyre i 1995.

Abachas etterfølger, general Abdulsalaam Abubakar, uttrykte forleden kjennskap til problemene, men kom ikke med noen offentlig unnskyldning for miljøkrisen i Nigerdeltaet, oljeregionen som sørger for 90 prosent av Nigerias eksportinntekter.

– Positiv utvikling

– Regjeringen er klar over at befolkningen i de oljerike regionene har lidd under miljøødeleggelsene som har foregått i snart førti år. Situasjonen er

uheldig og beklagelig, sa Abubakar under sitt besøk til Nigerdeltaet. Han opplyste også at regjeringen vil bygge veier til de oljeproduiserende områdene.

Dessuten kunngjorde han en gjenåpning av Kommisjonen for utvikling av olje- og mineralproduiserende områder.

Profitt foran miljø

Saro-Wiwa og hans gruppe klaget over de utallige oljeutslippene som ødela jordbruksland, elver og havbukter. Oljesølet var en direkte følge av at multinasjonale selskaper som Shell brukte foreldet utstyr og teknologi for å få maksimalt økonomisk utbytte av boringen.

Abubakas uttalelser blir godt mottatt av Samson Bako fra Prosjektet for grunnlovsrett:

– Uttalelsene viser en positiv utvikling. De tyder på at regjeringen ikke er blind for de problemene befolkningen i Nigerdeltaet har slitt med under foregående regjeringer i Nigeria.

Bako tror at årsaken til problemene og volden i Nigerdeltaet ikke bare ligger i oljen, men også i regjeringens manglende nærver og engasjement.

Han viser til den pågående etniske konflikten mellom Jaw- og Itsekiri-ungdommer som slåss om kontrollen over oljerikdommene. Ungdommene har gått til angrep på vestlige oljeinstallasjoner, med krav om at oljeselskapene og regjeringen gir dem tilgang på skoler, bedre veier og politisk innflytelse.

Akutt bensinmangel

Ikke-statlige organisasjoner i Lagos oppfordrer general Abubakars regjering til å finne varige løsninger på krisen i Nigerdeltaet – der mer enn 1000 mennesker omkom etter at en ødelagt olje-

ledning eksploderte i den lille byen Jesse i forrige måned.

Innbyggerne i byen forsøkte å samle opp spilt olje for å selge den på markedet. Etter år med vanstyre og korrupsjon har Nigeria havnet i en situasjon med akutt bensinmangel, sterk økning i prisene og lange køer foran bensinstasjonene.

Nå har regjeringen sett seg nødt til å sende et antall båter og tropper for å patruljere vannveier som blir brukt av oljeselskapene og deres arbeidere.

Giovanni German, den italienske ambassadøren i Nigeria, sa på en pressekonferanse for en stund siden, at en dramatisk situasjon i delstaten Balsa, der nigerianske ungdommer holder noen utenlandske arbeidere som gisler, kunne ha vært unngått med en bedre balanse i fordelingen av landets ressurser.

– Det er fremdeles mulig å oppnå balanse ved omfordeling av nasjonale rikdommer, hvis regjeringen ønsker det, sier han. ■

**SOGN OG FJORDANE
SFE
ENERGIVERK**

**S.O.T
Trafikk**

NORSK PROTEIN A/S
EN BEDRIFT I NÆRINGSKJEDEN
Tlf: 74064320 1690 Mossbyk Fax: 74064430

BYRØY

**SPESIALAVFALL
ROGALAND A.S.**

MOTTAK FOR SPESIALAVFALL

Møller Energi
VANNKRAFT – INDUSTRI – OFFSHORE

Modernisering og effektivisering
av vannkraftverk:

Bra Miljøvalg!

Bergermoen, 3250 Jevnaker
Tlf. 61 31 52 00 - Fax. 61 31 28 46